

ΕΚΤΑΚΤΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 13ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1998

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΑΓΑΠΗΤΟΥ Γ. ΤΣΟΠΑΝΑΚΗ

ΕΠΙΣΗΜΗ ΥΠΟΔΟΧΗ

ΤΟΥ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
κ. BERTRAND BOUVIER

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ κ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ Γ. ΤΣΟΠΑΝΑΚΗ

Ἡ σημερινή Ἑκτακτὴ Συνεδρία τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἶναι ἀφιερωμένη στὴν ἐπίσημη ὑποδοχὴ τοῦ καθηγητῆ κ. Bertrand Bouvier, ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς στὴν Τάξη τῶν Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1997.

Ὡς Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας, ὑποδέχομαι σήμερα καὶ χαιρετίζω μὲ ἰδιαιτέρη χαρὰ τὸν συνάδελφο, φιλόλογο-ἐλληνιστὴ κ. Bouvier, ὁ ὁποῖος δίδαξε ὡς τακτικὸς καθηγητὴς στὴν ἔδρα τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσας καὶ Λογοτεχνίας στὴν Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης καὶ ὁ ὁποῖος ἔχει παρουσιάσει ἓνα ὑψηλότατης στάθμης ἐρευνητικὸ καὶ συγγραφικὸ ἔργο στὴν ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς, λόγιας καὶ δημώδους, λογοτεχνίας ἀπὸ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες ὡς τὶς μέρες μας.

Ἀξιότιμε Κύριε Συνάδελφε,

Ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν σᾶς καλωσορίζω καὶ σᾶς ἀπευθύνω τὶς καλύτερες εὐχὲς τοῦ Σώματος γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ σημαντικώτατου ἔργου σας.

Μὲ ἐντολὴ τῆς Τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν τῆς Ἀκαδημίας, ὁ συνάδελφος κ. Μ.Ι. Μανούσακας θὰ προσφωνήσῃ τὸν κ. Bouvier καὶ θὰ παρουσιάσῃ τὸ ἔργο του.

Παρακαλῶ τὸν κ. Μανούσακα νὰ λάβῃ τὸν λόγο.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΓΓΚΟΥ Μ.Ι. ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

Κύριε Πρόεδρε τῆς Ἀκαδημίας,
Κύριοι Συνάδελφοι,
Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ἐκτελώντας ἀπόφαση τῆς Β' Τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἔχω τὴν τιμὴ νὰ προσφωνήσω ἐκ μέρους της τὸ νέο ἀντεπιστέλλον μέλος της, τὸν ὀμότιμο καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης κ. Bertrand Bouvier, καὶ νὰ παρουσιάσω σύντομα τὸ ἔργο του.

Ἀγαπητὲ συνάδελφε καὶ φίλε,

Σὲ προσφωνῶ ἑλληνικά, γιατί μᾶς κάνεις σήμερα καὶ σὺ τὴν τιμὴ νὰ μᾶς μιλήσεις στὴν γλώσσα μας, τὴν ἑλληνική, ποὺ τὴν χειρίζεσαι σὰν μητρική σου καὶ τὴ μελετᾷς καὶ τὴν ἀγαπᾷς τόσο πολὺ.

Εἶναι μεγάλη ἡ χαρὰ μας νὰ σὲ ὑποδεχόμαστε σήμερα ἐδῶ ὡς νέο ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας μας. Ὁ ἐξαίρετος ζῆλος καὶ ἡ ἀγάπη ποὺ τρέφεις γιὰ τὶς ἑλληνικὲς σπουδές, γιὰ τὰ κείμενα καὶ τὰ μνημεῖα καὶ γιὰ τὰ λογοτεχνικά ἔργα, προοιωνίζουν ὅτι ἡ συνεργασία σου μὲ τὴν Ἀκαδημία μας θὰ ἀποβεῖ γόνιμη καὶ δημιουργική. Παρουσιάζοντας σήμερα ἐδῶ τὸ ἔργο σου, θὰ περιοριστῶ στὰ κυριότερα, γιὰ νὰ σοῦ δοθεῖ στὴ συνέχεια ὁ ἀναγκαῖος χρόνος ν' ἀναπτύξεις τὸ θέμα τῆς ὀμιλίας σου.

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ὁ κ. Bertrand Bouvier, προερχόμενος ἀπὸ οἰκογένεια λογίων ἐρευνητῶν (ὁ πάππος του Bernard Bouvier ἐλάμπρυνε τὴν ἔδρα τῆς Γαλλικῆς Φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Γενεύης καὶ ὁ πατέρας του André, διαμαρτυρούμενος θεολόγος, ἀφιέρωσε μιὰ περισπούδαστη μελέτη στὸν διάδοχο τοῦ Ζβιγγλίου στὴν Ἐκκλησία τῆς Ζυρίχης), γεννήθηκε τὸ 1929 στὴ Ζυρίχη. Τὸ 1952, ἔλαβε τὸ πτυχίο τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης καὶ τὸ 1974 ἀνακηρύχθηκε διδάκτωρ τοῦ ἴδιου Πανεπιστημίου. Ἐν τῷ μεταξύ ὑπηρέτησε ὡς καθηγητῆς τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν τῆς Μέσης στὸ φημισμένο Κολλέγιο τῆς Γενεύης ὀλόκληρη εἰκοσαετία (1956-1975). Στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης διετέλεσε βοηθὸς (assistant) τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν (1957-1960) καὶ ὑφηγητῆς (chargé de cours) τῶν νέων ἑλληνικῶν (1957-1976). Ἀπὸ τὸ 1976 ὡς τὸ 1979 ἐδίδαξε ὡς ἔκτακτος καθηγητῆς τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Γλώσσας καὶ Λογοτεχνίας στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Γενεύης καὶ ἀπὸ τὸ 1979 ὡς τὸ 1995 (ὁπότε συνταξιοδοτήθηκε) ὡς τακτικὸς καθηγητῆς στὴν ἴδια ἔδρα. Ὁ κ. Bouvier εἶναι καὶ μέλος πολλῶν ξένων ἐπιστημονικῶν Ἑταιρειῶν.

Τὰ κύρια χαρακτηριστικά τῆς προσωπικότητος τοῦ κ. Bouvier, πού τὸν κάνουν ιδιαίτερα συμπαθῆ σ' ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνας, εἶναι πρῶτα ὅτι εἶναι ἐξαίρετος ἑλληνιστὴς πού γνωρίζει καὶ διδάσκει τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ λογοτεχνία ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς τὶς ἡμέρες μας. Ἐπειτα ὅτι εἶναι λαμπρὸς φιλόλογος, παπυρολόγος, παλαιογράφος καὶ νεοελληνιστὴς. Καὶ τρίτον ὅτι ἐκδηλώνει πάντα ἐνθουσιῶδες ἐνδιαφέρον καὶ ἀγάπη γιὰ καθεστὶ τὸ ἑλληνικὸ καὶ μετέχει πρόθυμα σὲ κάθε σοβαρὴ πολιτιστικὴ ἐκδήλωση, πού ἐπιδιώκει νὰ προβάλει διεθνῶς τὴν πνευματικὴ Ἑλλάδα.

Ἀπὸ τὰ πολυάριθμα καὶ ἀξιολογώτατα ἐπιστημονικὰ δημοσιεύματα τοῦ κ. Bouvier θὰ μνημονεύσουμε ἐδῶ μόνο τὰ σημαντικότερα.

Θ' ἀρχίσουμε ἀπὸ τὸ τελευταῖο (1996), πού εἶναι ἡ ἐπιμελημένη ἔκδοσις (σὲ συνεργασία μὲ τοὺς François Boveon καὶ Frédéric Amsler) τῶν ἀποκρῦφων *Πράξεων τοῦ Ἀποστόλου Φιλίππου*, μὲ ἐκτενέστατη εἰσαγωγή, γαλλικὴ μετάφρασις καὶ ἐξαντλητικὸς πίνακας. Εἶναι ἔργο πού ἀποτελεῖ γενναία συμβολὴ στὴν ἱστορία τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων.

Μὲ τὴν συνεργασία τοῦ ἀείμνηστου Claude Wehrli, ὁ κ. Bouvier ἐξέδωκε σειρὰ ἀνεκδότων παπύρων τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Γενεύης, σὲ μικρὰς αὐτοτελεῖς ἐργασίες, μὲ τὰ ἀπαιτούμενα σχόλια, ἐργασίες πού τὸν ἀνέδειξαν ἔγκυρο παπυρολόγο.

Ἀπὸ τὸν εὐρύτατο τομέα τῆς Βυζαντινῆς καὶ τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, ιδιαίτερα τῆς δημῶδους, ὁ κ. Bouvier ἔχει ἀντλήσει τὸ θέμα πολλῶν καὶ ἀξιόλογων ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων του.

Ὁ καλύτερος μαθητὴς τοῦ μεγάλου μουσικολόγου καὶ νεοελληνιστῆ Samuel Baud-Bovy, στάθηκε ἀπὸ τοὺς πρώτους πού ἐπιχείρησαν νὰ ἐφαρμόσουν στὴν ἔρευνα τῶν ἑλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν αὐστηρὴ φιλολογικὴ μέθοδο, γιὰ νὰ ἐξιχνιάσουν τὸν τόπο καὶ τὸ χρόνο τῆς ἀρχικῆς δημιουργίας των, τὴ θεματικὴ τοῦ καθενὸς ἀπ' αὐτὰ καὶ ἄλλα συναφῆ ζητήματα.

Ἡ ἔρευνα αὐτὴ βρίσκεται δυστυχῶς ἀκόμη στὰ σπάργανα, παρ' ὅλο πού εἶναι βέβαιο πὼς θὰ ἄνοιγε, ἂν τὴν προωθοῦσαμε κατ'ἀλληλα, εὐρύτατους ἐρευνητικοὺς ὀρίζοντες.

Ἡ σημαντικότερη ἐργασία τοῦ κ. Bouvier, στὴν ὁποία ἀφιέρωσε σωστὰ εἴκοσι χρόνια (ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ πέντε τὰ πέρασε στὴν Ἑλλάδα), εἶναι ἡ διδακτορικὴ του διατριβὴ *Le mirologue de la Vierge (Τὸ μωρολόγι τῆς Παναγίας)*, ἀπὸ σελ. 366, μὲ τὴν ὁποία, μελετώντας ἐπίμονα ἑκατοντάδες παραλλαγὰς δημοτικῶν τραγουδιῶν γιὰ τὸ θέμα του, κατόρθωσε νὰ διαφωτίσει τὴ γένεσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν μοτίβων τῶν σημαντικῶν αὐτῶν λαογραφικῶν κειμένων, πού ὁ λαὸς τὰ ὀνομάζει «*Θρηνο τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς*» ἢ «*Μωρολόγι τῆς Παναγίας*». Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ὁ

κ. Bouvier έτοιμάζει τώρα και δεύτερο, έξίσου ένδιαφέροντα τόμο, πού θά περιλάβει τις λόγιες και ήμιλόγιες παραλλαγές του δημοτικού αυτού τραγουδιού. Η διδακτορική αυτή διατριβή του κ. Bouvier άποτελεεί σταθμό στη μελέτη, με έπιστημονικές μεθόδους, του έλληνικού δημοτικού τραγουδιού.

Άξιολογότατη είναι και ή άλλη εργασία του κ. Bouvier, *Δημοτικά τραγούδια από χειρόγραφο της μονής των Ίβήρων*, όπου εκδίδει κριτικά και σχολιάζει φιλολογικά 13 δημοτικά τραγούδια πού διασώθηκαν στον ύπ' αριθ. 1203 άγιορειτικό κώδικα της μονής των Ίβήρων, όχι μόνο ως κείμενα, αλλά — και αυτό είναι ή μεγάλη των άξία — και με τη βυζαντινή μουσική σημειογραφία των, πού, κατά σπανιότατη εξαίρεση, τά συνοδεύει.

Τά δυο αυτά θεμελιώδη φιλολογικο-λαογραφικά έργα του κ. Bouvier άποτελούν ύποδειγματική διερεύνηση στον τομέα της λαϊκής μας ποίησης και μουσικής.

Στό ίδιο θέμα, από τη μουσική του πλευρά, αναφέρονται και τά επιλογικά σημειώματα του κ. Bouvier στις δύο εκδόσεις του βιβλίου της Δέσποινας Μαζαράκη *Μουσική έρμηνεία των δημοτικών τραγουδιών της μονής των Ίβήρων*.

Περνώντας τώρα από τη δημόδη στη λογιότερη λογοτεχνία, θά σημειώσουμε ότι ο Νεοέλληνας ποιητής, με τον όποιο άσχολήθηκε περισσότερο ο κ. Bouvier, είναι ο Άνδρέας Κάλβος, του όποίου ανατύπωσε τις *Ώδες* και του όποίου την παρουσία και δράση στη Γενεύη κατά την Έλληνική Έπανάσταση έπεσήμανε σε δύο εργασίες του και εξέδωσε και ένα άγνωστο αυτόγραφο του. Σε θέμα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας θ' αφιερώσει, καθώς θά δούμε, και την άποψινή του όμιλία.

Άλλά και Άνθολογία δίγλωσση (στά έλληνικά και στα γαλλικά) σύγχρονων Νεοελλήνων ποιητών, με τη συνεργασία του Γιάννη Κωνσταντινίδη, παρουσίασε ο κ. Bouvier, με τον τίτλο *Σύγχρονοι ποιητές της Θεσσαλονίκης*. Μετέφρασε επίσης στα γαλλικά τó πολυσέλιδο έργο του Άθαν. Παπαγεωργίου *Εικόνες της Κύπρου*.

Πλούσιες σε άσφαλή πληροφόρηση για τη ζωή και την έρευνητική δραστηριότητα κορυφαίων Ευρωπαϊών μελετητών των βυζαντινών και των νεοελληνικών πραγμάτων είναι οι μελέτες του για τον Έλβετο φιλόλογο Élie-Ami Bétant, για τó νομικό και νεοελληνιστή Charles Schaub και για τó μουσικό και νεοελληνιστή Samuel Baud-Bovy, του όποίου οι εργασίες για τó έλληνικό δημοτικό τραγούδι στάθηκαν πρωτοποριακές.

Συνοψίζοντας τά παραπάνω δικαιούμαστε νά συμπεράνουμε ότι όλες οι εργασίες του κ. Bouvier είναι εργασίες πρωτότυπες και ύψηλης στάθμης και έχουν προαγάγει σημαντικά τις νεοελληνικές σπουδές.

Γιά νά συμπληρώσουμε την εικόνα του ευσυνείδητου έρευνητή και του ανθρώπου, πού τιμούμε σήμερα, θά προσθέσουμε ότι, με την ακατάβλητη πάντα προσπά-

θειά του να φωτίσει και πλουτίσει με νέα στοιχεία την έρευνα και με τη φωτισμένη του διδασκαλία, πρόσφερε και προσφέρει συνεχώς γενναία ώθηση στις ελληνικές σπουδές σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και γενικότερα στο σύγχρονο νεοελληνικό πολιτισμό. Ο κ. Bouvιer είναι ένας από τους κορυφαίους σύγχρονους Ευρωπαίους νεοελληνιστές και από τους αγνότερους και ειλικρινέστερους φιλέλληνες, πολύ γνωστός και αγαπητός στον πνευματικό κόσμο της χώρας μας, με τον όποιο τον συνδέουν ισχυροί δεσμοί φιλίας και αμοιβαίας εκτιμήσεως.

Έκλεκτὲ συνάδελφε καὶ πολύτιμε φίλε,

Τὴν ἐπίσημη αὐτὴ στιγμή, πού ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν σὲ ὑποδέχεται καὶ σὲ καλωσορίζει, δὲν μπορῶ νὰ μὴν ἀναπολήσω ἕνα μικρό, ἀλλὰ ἐντυπωσιακὸ περιστατικὸ ἀπὸ τὴν παλιὰ μας συνεργασία, στὸ ἴδιο μέγαρο αὐτὸ τῆς Ἀκαδημίας, ὅταν (γύρω στὰ 1955) ὑποψήφιος διδάκτωρ ἐρχόσουν τὰ πρωινὰ στὰ γραφεῖα τῶν Κέντρων τῆς καὶ συζητούσες τὰ προβλήματα τῆς θελεκτικῆς διδακτορικῆς σου διατριβῆς γιὰ τὸ *Μοιρολόγι τῆς Παναγίας*, προκαλώντας τὸ γενικὸ θαυμασμὸ γιὰ τὴν ἐνημερότητα καὶ τὴν ἐλληνομάθειά σου. Ἐγὼ ἔτυχε νὰ εἶμαι τότε διευθυντῆς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας καὶ μόλις εἶχα ἀνακαλύψει, σὲ χειρόγραφο τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὸ ἄγνωστο ὡς τότε ἔργο τοῦ Κρητικοῦ ποιητῆ τοῦ 15ου αἰώνα Λεονάρδου Ντελλαπόρτα (πού τυπώθηκε ἀργότερα στὶς ἐκδόσεις τῆς Ἀκαδημίας). Τὸ βασανιστικὸ πρόβλημά μου ἦταν τότε πῶς θὰ κατόρθωνα, μὲ τὰ τότε μέσα, ν' ἀποκτήσω καλὲς φωτογραφίες τοῦ χειρογράφου. Καὶ τὴ λύση τοῦ προβλήματος μοῦ τὴν πρόσφερες ἐσύ, ἀγαπητὲ συνάδελφε, πού, μόλις πληροφορηθῆκες τί ζητοῦσα, ἐπροθυμοποιήθηκες ἀμέσως, χωρὶς νὰ σοῦ τὸ ζητήσω, νὰ ἐπιχειρήσεις μόνος σου, στὸ καταχείμωνο, τὸ μακρινὸ αὐτὸ ταξίδι στὸ Ἁγιον Ὄρος καὶ νὰ μοῦ προσκομίσεις τὶς θαυμάσιες φωτογραφίες τοῦ χειρογράφου, στὶς ὁποῖες ἐστήριξα τὴν ἔκδοσή μου. Καὶ τὸ ἔκαμες αὐτὸ μὲ πλήρη τὴ συναίσθηση ὅτι ἔτσι ἐξυπηρετεῖς συγχρόνως καὶ ἕνα συνάδελφό σου ἐρευνητῆ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευνα γενικότερα.

Καὶ θὰ προσθέσω καταλήγοντας ὅτι αὐτὸ δὲν ἦταν τὸ μόνο, ἀλλὰ ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ δείγματα τῆς φιλίας σου πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τῆς ἀνυπόκριτης ἀγάπης σου πρὸς κάθε τί τὸ ἐλληνικὸ.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι καὶ μὲ τὴ σημερινὴ εἴσοδό σου στὴν Ἀκαδημία μας, ἀπὸ τοὺς χώρους τῆς ὁποίας ξεκίνησες τὴν ἐρευνητικὴ σου δραστηριότητα, ἡ συνεργασία σου μαζί της θ' ἀποδώσει καὶ νέους εὐχυμοὺς καρπούς.

Ἀγαπητὲ συνάδελφε καὶ φίλε,

Καλῶς ἦλθες στὴν Ἀκαδημία μας!

Cher Collègue et Ami,

Soyez le bienvenu dans notre Académie!